

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

11 decembrie 2019*

„Trimitere preliminară – Rețele și servicii de comunicații electronice – Directiva 2002/21/CE (Directiva-cadru) – Articolul 2 litera (m) – Furnizarea unei rețele de comunicații electronice – Noțiune – Directiva 2002/22/CE (Directiva privind serviciul universal) – Articolul 31 alineatul (1) – Obligația de a transmite anumite canale de radio sau de televiziune – Operator care propune un pachet de canale prin satelit – Obligații rezonabile de difuzare – Condiții – Articolul 56 TFUE – Proportionalitate”

În cauza C-87/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Lietuvos vyriausioji administracinis teismas (Curtea Administrativă Supremă a Lituaniei), prin decizia din 23 ianuarie 2019, primită de Curte la 7 februarie 2019, în procedura

TV Play Baltic AS

împotriva

Lietuvos radijo ir televizijos komisija,

cu participarea:

Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija VŠĮ,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul M. Vilaras, președintele Camerei a patra, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a noua, doamna K. Jürimäe și domnul N. Piçarra, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru TV Play Baltic AS, de L. Darulienė, avokatė, de R. Gediminskaitė și de I. Barauskienė;
- pentru guvernul lituanian, de R. Dzikovič, de K. Dieninis și de K. Juodelytė, în calitate de agenți;
- pentru guvernul francez, de A.-L. Desjonquères și de R. Coesme, în calitate de agenți;

* Limba de procedură: lituaniana.

– pentru Comisia Europeană, de S. L. Kalėda și de L. Nicolae, în calitate de agenți,
având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 2 litera (m) din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directivă-cadru) (JO 2002, L 108, p. 33, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 195, denumită în continuare „Directiva-cadru”) și a articolului 31 alineatul (1) din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal) (JO 2002, L 108, p. 51, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 213), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 de modificare a Directivei 2002/22/CE privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice, a Directivei 2002/58/CE privind prelucrarea datelor personale și protejarea confidențialității în sectorul comunicațiilor publice și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 privind cooperarea dintre autoritățile naționale însărcinate să asigure aplicarea legislației în materie de protecție a consumatorului (JO 2009, L 337, p. 11) (denumită în continuare „Directiva privind serviciul universal”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între TV Play Baltic AS (fostă Viasat AS), pe de o parte, și Lietuvos radijo televizijos komisija (Comisia lituaniană a radioului și a televiziunii, denumită în continuare „LRTK”), pe de altă parte, cu privire la respingerea de către aceasta din urmă a cererii Viasat prin care se urmărea exceptarea acesteia de la obligația de a retransmite canalul de televiziune LRT Kultūra.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Articolul 2 din Directiva-cadru, intitulat „Definiții”, prevede la litera (m) următoarele:
„«furnizarea unei rețele de comunicații electronice» înseamnă instalarea, operarea, supravegherea sau punerea la dispoziție a unei astfel de rețele.”
- 4 Considerentele (43)-(45) ale Directivei privind serviciul universal enunță:
„(43) În prezent, statele membre impun rețelelor anumite obligații de difuzare («must carry») pentru difuzarea emisiunilor de radio sau televiziune către public. Statele membre ar trebui să poată impune întreprinderilor din jurisdicția lor, din considerații ce țin de interesul public și numai dacă este necesar pentru îndeplinirea obiectivelor de interes general definite clar de statele membre, în conformitate cu dreptul [Uniunii], obligații care ar trebui să fie proporționale, transparente și supuse unor revizui periodice. Obligațiile de difuzare («must carry») impuse de statele membre ar trebui să fie rezonabile, adică să fie proporționale și transparente, ținându-se seama de obiectivele de interes general definite în mod clar, și ar putea, dacă este cazul, să fie însoțite de o dispoziție de remunerare proporțională. Aceste obligații de difuzare («must carry») pot include transmiterea de servicii create special pentru a permite accesul corespunzător al utilizatorilor cu handicap.

- (44) Rețelele utilizate pentru difuzarea publică a emisiunilor de radio și televiziune cuprind rețelele de difuzare prin cablu, satelit sau terestră. Pot de asemenea să includă și alte rețele, în măsura în care un număr semnificativ de utilizatori finali folosesc aceste rețele ca principale mijloace de recepție a emisiunilor de radio și televiziune.
- (45) Serviciile care furnizează un conținut, precum oferta de vânzare a unui conținut de radiodifuziune sonoră sau televiziune, nu sunt prevăzute în cadrul comun de reglementare pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice. Furnizorii de asemenea servicii nu ar trebui să fie supuși obligațiilor de servicii universale pentru aceste activități. În consecință, prezenta directivă respectă, fără să aducă atingere măsurilor luate la nivel național, dreptul [Uniunii], cu privire la aceste servicii.”
- 5 Articolul 31 din Directiva privind serviciul universal, intitulat „Obligațiile de difuzare («must carry»), are următorul cuprins:

„(1) Statele membre pot impune obligații rezonabile de difuzare («must carry») pentru transmiterea anumitor canale de televiziune și posturi de radio și a unor servicii complementare, în special a unor servicii de accesibilitate care să permită un acces corespunzător al utilizatorilor cu handicap la întreprinderile aflate în jurisdicția lor care administrează rețele de comunicații electronice pentru difuzarea pentru public a canalelor de televiziune și a posturilor de radio, în cazul în care un număr semnificativ de utilizatori finali ai acestor rețele le folosesc ca mijloace principale de recepție a posturilor de radio și a canalelor de televiziune. Obligațiile în cauză se impun numai în cazul în care acestea sunt necesare pentru îndeplinirea obiectivelor de interes general definite [...] clar de către fiecare stat membru și sunt proporționale și transparente.

[...]”

Dreptul lituanian

- 6 Articolul 33 alineatele 5-7 din Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas (Legea lituaniană privind informarea societății, denumită în continuare „Legea privind informarea”), astfel cum a fost modificată prin Legea nr. XII-1731 din 21 mai 2015, prevede:

„5. Operatorii care furnizează în Lituania servicii de retransmisie a programelor de televiziune, precum și alte persoane care furnizează consumatorilor lituanieni servicii de distribuție pe internet a unor canale și/sau de emisiuni de televiziune au obligația de a retransmite și de a difuza pe internet toate canalele de televiziune naționale ale Lietuvos nacionalinis radijas televizija necriptate.

6. Lietuvos radijo televizijos komisija [Comisia lituaniană a radioului și a televiziunii] poate decide să scutească de obligația de a retransmite sau de a difuza pe internet canalele de televiziune naționale ale Lietuvos nacionalinis radijas televizija necriptate în cazul în care această decizie nu restrânge posibilitățile consumatorului de a vedea aceste canale doar cu mijloacele tehnice de care dispune.

7. Retransmisia și/sau difuzarea online a unor programe de televiziune nu determină nicio plată între organismele de radiodifuziune, operatorii care asigură retransmisia și ceilalți operatori care furnizează consumatorilor lituanieni servicii de distribuție pe internet de canale și/sau de emisiuni de televiziune.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 7 TV Play Baltic este o societate cu sediul în Estonia, care difuzează pachete de canale de televiziune cu plată în Lituania prin intermediul unei rețele prin satelit care aparține unui terț pe care îl remunerează în acest scop.
- 8 De la modificarea, în cursul anului 2015, a Legii privind informarea, activitățile reclamantei din litigiul principal sunt asimilate unor activități de retransmisie a unor programe de televiziune, iar în conformitate cu articolul 33 alineatul 5 din această lege, aceasta este supusă obligației de a retransmite canalele Lietuvos nacionalinis radiation televizija VŠĮ (denumită în continuare „LRT”), printre care figurează canalul LRT Kultūra.
- 9 Reclamanta din litigiul principal a prezentat LRTK o cerere de derogare de la obligația de difuzare a acestui canal.
- 10 Întrucât această derogare i-a fost refuzată, reclamanta din litigiul principal a formulat o acțiune având ca obiect anularea deciziei de respingere a cererii sale la Vilniaus apygardos administracinis teismas (Tribunalul Administrativ Regional din Vilnius, Lituania).
- 11 Prin decizia din 4 ianuarie 2017, această instanță a confirmat, printre altele, obligația reclamantei din litigiul principal de a retransmite canalul menționat.
- 12 Sesizată cu apel, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Curtea Administrativă Supremă a Lituaniei) are îndoieli în ceea ce privește interpretarea care trebuie dată dreptului Uniunii, în special articolului 56 TFUE, precum și Directivei-cadru și Directivei privind serviciul universal.
- 13 În prealabil, instanța de trimitere precizează că obligația de retransmisie, prevăzută la articolul 33 alineatul 5 din Legea privind informarea, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. XII-1731 din 21 mai 2015, nu este supusă niciunei condiții și că această dispoziție constituie transpunerea în dreptul lituanian a articolului 31 din Directiva privind serviciul universal.
- 14 În primul rând, această instanță ridică problema dacă activitățile reclamantei din litigiul principal trebuie considerate „furnizarea unei rețele de comunicații electronice”, în sensul articolului 2 litera (m) din Directiva-cadru și al articolului 31 din Directiva privind serviciul universal. Instanța de trimitere arată, în această privință, că reclamanta din litigiul principal retransmite canale de televiziune prin utilizarea, în schimbul unei plăți, a unei infrastructuri de comunicare ce aparține altor operatori economici.
- 15 Totuși, instanța menționată arată că anumite resurse ale acestei infrastructuri sunt astfel utilizate exclusiv pentru direcționarea semnalelor transmise de reclamanta din litigiul principal și că aceasta ar putea fi considerată un operator de rețele în sensul Directivei 2002/19/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind accesul la rețelele de comunicații electronice și la infrastructura asociată, precum și interconectarea acestora (Directiva privind accesul) (JO 2002, L 108, p. 7, Ediție specială, 13/vol. 35, p. 169), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 noiembrie 2009 (JO 2009, L 337, p. 37).
- 16 În al doilea rând, instanța de trimitere consideră că, deși activitățile reclamantei din litigiul principal nu intră în sfera noțiunii de furnizare a unei rețele de comunicații electronice, trebuie să se stabilească dacă un stat membru poate impune obligații de difuzare altor operatori economici decât cei menționați la articolul 31 din Directiva privind serviciul universal. În opinia sa, activitățile reclamantei din litigiul principal pot fi considerate servicii de comunicații electronice care intră în domeniul de aplicare al Directivei-cadru și al Directivei privind serviciul universal. Totuși, aceasta nu exclude ca respectivele activități să poată fi considerate un serviciu de furnizare de conținut, căruia nu îi sunt aplicabile obligațiile de serviciu universal prevăzute de această din urmă directivă.

- 17 În al treilea rând, instanța de trimitere ridică problema interpretării cerinței prevăzute la articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal, potrivit căreia o obligație de difuzare poate fi impusă numai atunci când un număr semnificativ de utilizatori finali folosesc rețeaua în cauză ca mijloc principal de recepție a canalelor de radio sau de televiziune. Aceasta arată că, deși cerința menționată nu se aplică întreprinderilor care nu intră în domeniul de aplicare al acestei dispoziții, legiuitorul lituanian asigură un tratament uniform, în raport cu această obligație, al tuturor operatorilor care asigură retransmisia.
- 18 În al patrulea rând, instanța de trimitere arată că obligația de difuzare restrânge libera prestare a serviciilor prevăzută la articolul 56 TFUE. Aceasta apreciază că, deși o astfel de restricție poate fi justificată de motive imperative de interes general legate de politica culturală, respectiva obligație trebuie să fie proporțională și necesară pentru realizarea obiectivelor urmărite. Or, instanța de trimitere ridică problema dacă posibilitatea ca LRT să difuzeze ea însăși LRT Kultūra pe aceeași rețea prin satelit precum cea utilizată de clienții reclamantei din litigiul principal este relevantă în această privință, LRT difuzând un alt canal gratuit pe același satelit ca cel utilizat de aceasta din urmă. Instanța de trimitere are de asemenea îndoieli cu privire la faptul că acest canal este difuzat prin rețeaua terestră de televiziune și că o parte din conținutul său este accesibil în mod gratuit pe internet.
- 19 În aceste condiții, Lietuvos vyriausioji administracinis teismas (Curtea Administrativă Supremă din Lituania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 2 litera (m) din [Directiva-cadru] trebuie interpretat în sensul că «furnizarea unei rețele de comunicații electronice» nu include activitățile de retransmisie de televiziune, cum sunt cele întreprinse de [reclamanta din litigiul principal], prin rețele de telecomunicații prin satelit aflate în proprietatea unor terți?
 - 2) Articolul 31 alineatul (1) din [Directiva privind serviciul universal] trebuie interpretat în sensul că nu permite unui stat membru să impună o obligație de difuzare («must carry») (obligație de a difuza un canal de televiziune prin rețele de telecomunicații prin satelit aflate în proprietatea unor terți și de a oferi utilizatorilor finali acces la respectiva transmisie) unor operatori economici, cum este [reclamanta din litigiul principal], care[, în primul rând,] difuzează, prin rețele de telecomunicații prin satelit aflate în proprietatea unor terți, un canal de televiziune protejat printr-un sistem de acces condiționat care, în acest scop, recepționează semnalele de transmisie a programelor de televiziune (a canalelor), realizează conversia acestora, le codează și le transmite către un satelit artificial al Pământului de unde aceste semnale sunt retransmise neîntrerupt înapoi către suprafața Pământului și[, în al doilea rând,] oferă pachete de canale de televiziune clienților punând în acest sens la dispoziție accesul la respectiva transmisie televizată protejată (sau la o parte din această transmisie) prin intermediul unor dispozitive de acces condiționat, în schimbul unei remunerații?
 - 3) Articolul 31 alineatul (1) din [Directiva-cadru] trebuie interpretat în sensul că, în vederea aplicării acestei dispoziții, nu se poate considera că principala sursă (mijloc) de recepție a transmisiunilor de televiziune pentru un număr semnificativ de utilizatori finali îl reprezintă rețelele de comunicații electronice (în speță, o rețea de difuzare prin satelit) în situația în care doar aproximativ 6 % din numărul total al utilizatorilor finali (în speță, gospodării) folosesc aceste rețele ca principala sursă (mijloc) de recepție?
 - 4) Atunci când se evaluează dacă se justifică aplicarea articolului 31 alineatul (1) din [Directiva privind serviciul universal], trebuie să se țină cont de utilizatorii de internet care pot viziona gratuit programele de televiziune în cauză (sau o parte a acestora) în direct pe internet?

- 5) Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu permite unui stat membru să impună o obligație imperativă unor operatori economici, cum este [reclamanta din litigiul principal], de a retransmite gratuit un canal de televiziune prin rețelele de comunicații electronice, în situația în care organismul de radiodifuziune în beneficiul căruia este prevăzută această obligație este pe deplin capabil să difuzeze el însuși din fonduri proprii respectivele canale de televiziune prin aceleași rețele?
- 6) Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu permite unui stat membru să impună o obligație imperativă unor operatori economici, cum este [reclamanta din litigiul principal], de a retransmite gratuit un canal de televiziune prin rețelele de comunicații electronice în situația în care această obligație ar privi doar aproximativ 6 % din totalul gospodăriilor și în condițiile în care respectivele gospodării au posibilitatea de a viziona acest canal de televiziune prin intermediul rețelei de radiodifuziune terestră sau prin internet?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 20 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă o activitate de retransmisie a programelor de televiziune prin intermediul unor rețele de satelit care aparțin unor terți intră în sfera noțiunii „furnizarea unei rețele de comunicații electronice”, în sensul articolului 2 litera (m) din Directiva-cadru.
- 21 Trebuie arătat că Curtea a statuat că o întreprindere care se limitează să propună vizionarea de programe de televiziune în flux continuu și în direct pe internet nu furnizează o rețea de comunicații electronice, ci oferă, în schimb, un acces la conținutul unor servicii audiovizuale furnizate pe rețelele de comunicații electronice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2018, France Télévisions, C-298/17, EU:C:2018:1017, punctele 18 și 19).
- 22 Or, situația unei întreprinderi care, precum reclamanta din litigiul principal, retransmite canale de televiziune prin satelit nu este diferită de cea a unei întreprinderi care difuzează astfel de canale pe internet, în sensul că, la fel ca aceasta din urmă, oferă un acces la conținutul unor servicii audiovizuale furnizate pe o rețea de comunicații electronice, în speță o rețea prin satelit.
- 23 Deși instanța de trimitere ridică totuși problema posibilității de a interpreta activitatea în cauză în litigiul principal ca reprezentând furnizarea de rețele de comunicații electronice, pentru motivul că anumite resurse ale infrastructurii prin satelit sunt utilizate exclusiv pentru direcționarea semnalelor transmise de reclamanta din litigiul principal, este cert că aceasta din urmă nu îndeplinește niciuna dintre misiunile asigurate de furnizorul unei rețele de comunicații electronice, în sensul articolului 2 litera (m) din Directiva-cadru, și anume să fie responsabilă pentru instalarea, operarea, supravegherea sau punerea la dispoziție a unei astfel de rețele.
- 24 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 2 litera (m) din Directiva-cadru trebuie interpretat în sensul că o activitate de retransmisie a unor programe de televiziune prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți nu intră sub incidența noțiunii „furnizarea unei rețele de comunicații electronice”, în sensul acestei dispoziții.

Cu privire la a doua întrebare

- 25 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare a unui program de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune.
- 26 Trebuie amintit că Curtea a statuat că directivele care fac parte din cadrul de reglementare comun, printre care se numără Directiva-cadru și Directiva privind serviciul universal, nu aduc atingere măsurilor luate la nivel național, în conformitate cu dreptul Uniunii, care urmăresc obiective de interes general, în special în ceea ce privește reglementarea conținutului și a politicii audiovizualului, acest cadru comun neaplicându-se conținutului serviciilor furnizate prin rețelele de comunicații electronice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2018, France Télévisions, C-298/17, EU:C:2018:1017, punctele 25 și 26).
- 27 În consecință, Curtea a considerat că Directiva privind serviciul universal lasă statelor membre libertatea de a impune obligații de difuzare în afara celor prevăzute la articolul 31 alineatul (1) din aceasta, în special întreprinderilor care, fără să furnizeze rețele de comunicații electronice, propun vizionarea de programe de televiziune în flux continuu și în direct pe internet (Hotărârea din 13 decembrie 2018, France Télévisions, C-298/17, EU:C:2018:1017, punctul 27).
- 28 La fel ca activitatea în discuție în cauza în care s-a pronunțat această hotărâre, o activitate de retransmisie, prin intermediul unei rețele prin satelit, a unor programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat constă în punerea la dispoziție a unor conținuturi de televiziune.
- 29 Nu reiese din niciun element al dosarului de care dispune Curtea că ar trebui să se aprecieze în mod diferit o activitate de difuzare de conținuturi de televiziune, în raport cu articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal, după cum aceasta este exercitată prin satelit sau prin intermediul internetului.
- 30 În consecință, trebuie să se răspundă la a doua întrebare că articolul 31 alineatul (1) din Directiva privind serviciul universal trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare a unui program de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune.

Cu privire la a treia și la a patra întrebare

- 31 Având în vedere răspunsurile date la prima și la a doua întrebare, nu este necesar să se răspundă la a treia și la a patra întrebare.

Cu privire la a cincea și la a șasea întrebare

- 32 Prin intermediul celei de a cincea și al celei de a șasea întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare în mod gratuit a unui canal de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune, deși, pe de o parte, organismul de radiodifuziune în favoarea căruia este impusă această obligație are posibilitatea de a difuza el însuși, pe cheltuiala sa, canalul în discuție prin aceeași rețea și,

pe de altă parte, obligația menționată permite să se atingă doar aproximativ 6 % din ansamblul gospodăriilor, iar acestea au posibilitatea de a viziona acest canal prin utilizarea rețelei de radiodifuziune terestră sau a internetului.

- 33 Cu titlu introductiv, este necesar să se constate că dreptul Uniunii nu a efectuat o armonizare completă a sectorului serviciilor de comunicații electronice și, în consecință, reglementarea națională în discuție în litigiul principal trebuie să fie examinată în raport cu articolul 56 TFUE în ceea ce privește aspectele neacoperite în special de Directiva-cadru și de Directiva privind serviciul universal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 aprilie 2014, UPC DTH, C-475/12, EU:C:2014:285, punctul 70).
- 34 Potrivit unei jurisprudențe constante, emisia de mesaje televizate, inclusiv de mesaje transmise prin cablu, constituie, în sine, o prestare de servicii în sensul articolului 56 TFUE (Hotărârea din 13 decembrie 2007, United Pan-Europe Communications Belgium și alții, C-250/06, EU:C:2007:783, punctul 28, precum și jurisprudența citată).
- 35 În ceea ce privește problema dacă o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal cuprinde o restricție interzisă în temeiul articolului 56 TFUE, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței, libera prestare a serviciilor impune nu numai eliminarea oricărei discriminări pe considerente de cetățenie sau de naționalitate față de prestatorul de servicii stabilit în alt stat membru, ci și, în egală măsură, înlăturarea oricărei restricții, chiar dacă aceasta se aplică fără a distinge între prestatorii naționali și cei din alte state membre, atunci când este de natură să interzică, să îngreuneze sau să facă mai puțin atractive activitățile prestatorului stabilit în alt stat membru, unde acesta furnizează în mod legal servicii similare (Hotărârea din 13 decembrie 2007, United Pan-Europe Communications Belgium și alții, C-250/06, EU:C:2007:783, punctul 29, precum și jurisprudența citată).
- 36 Trebuie să se constate că, prin impunerea unei obligații de difuzare a anumitor programe de televiziune ale LRT întreprinderilor care, indiferent de locul de stabilire, retransmit programe de televiziune prin satelit, având ca destinație telespectatorii lituanieni, reglementarea națională în discuție în litigiul principal instituie o restricție privind libera prestare a serviciilor, în sensul articolului 56 TFUE.
- 37 Potrivit jurisprudenței, o astfel de restricție privind o libertate fundamentală garantată prin Tratatul FUE poate fi justificată atunci când răspunde unor motive imperative de interes general, în măsura în care este de natură a garanta îndeplinirea obiectivului urmărit și nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv (Hotărârea din 13 decembrie 2007, United Pan-Europe Communications Belgium și alții, C-250/06, EU:C:2007:783, punctul 39, precum și jurisprudența citată).
- 38 În această privință, este necesar a se aminti că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, o politică culturală poate constitui un motiv imperativ de interes general care justifică adoptarea unei restricții privind libera prestare a serviciilor. Astfel, păstrarea pluralismului pe care este menit să îl garanteze această politică este asociată libertății de exprimare, astfel cum este aceasta protejată de articolul 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, libertate ce se înscrie între drepturile fundamentale garantate prin ordinea juridică a Uniunii, în special la articolul 11 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 decembrie 2007, United Pan-Europe Communications Belgium și alții, C-250/06, EU:C:2007:783, punctul 41, precum și jurisprudența citată).
- 39 În speță, guvernul lituanian a subliniat că obligația de difuzare a canalului de televiziune LRT Kultūra, impusă întreprinderilor precum reclamanta din litigiul principal, urmărește un obiectiv de interes general legat de politica culturală, având în vedere valoarea socială și culturală a acestui canal pentru telespectatorii lituanieni.

- 40 Un asemenea obiectiv de politică culturală poate fi de natură să justifice existența unei restricții privind libera prestare a serviciilor.
- 41 Totuși, reglementarea națională care instituie o astfel de restricție trebuie să fie adecvată pentru a garanta realizarea obiectivului urmărit. Cu privire la acest aspect, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, obligația de difuzare a anumitor programe de televiziune poate permite atingerea obiectivului de politică culturală pe care îl urmărește reglementarea menționată, în măsura în care este de natură să asigure că telespectatorii lituanieni, care nu dispun decât de un acces la televiziune prin satelit, au posibilitatea de a viziona programele canalului LRT Kultūra, la care nu ar avea acces în alt mod.
- 42 În ceea ce privește proporționalitatea măsurii în cauză în litigiul principal, care face în special obiectul celei de a cincea și al celei de a șasea întrebări, deși va fi de competența instanței de trimitere să se pronunțe în această privință, având în vedere elementele aduse la cunoștința sa în cadrul litigiului principal, Curtea îi poate furniza indicații cu privire la parametrii care trebuie luați în considerare în cadrul acestei examinări.
- 43 Astfel, după cum a subliniat Comisia Europeană în observațiile sale, va trebui ca instanța de trimitere să țină seama de numărul sau de procentajul de utilizatori finali care recurg efectiv la mijloacele de difuzare a canalelor de televiziune, pentru a aprecia proporționalitatea obligației de difuzare în discuție în litigiul principal.
- 44 În plus, pentru a aprecia dacă obligația de difuzare în discuție în litigiul principal este proporțională, instanța de trimitere va trebui de asemenea să ia în considerare, după ce le-a verificat, elemente precum repartizarea geografică a utilizatorilor finali ai serviciilor furnizate de reclamanta din litigiul principal, împrejurarea că canalul LRT Kultūra este retransmis de aceasta fără să fie criptat, fiind vizat astfel un public mai larg, și împrejurarea că acest canal sau o mare parte din programele sale este accesibil gratuit pe internet, precum și prin rețeaua de televiziune terestră.
- 45 Având în vedere aceste considerații, trebuie să se răspundă la a cincea și la a șasea întrebare că articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare în mod gratuit a unui canal de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune, sub rezerva, pe de o parte, ca această obligație de difuzare să permită unui număr sau unui procent semnificativ de utilizatori finali ai ansamblului mijloacelor de difuzare a programelor de televiziune să aibă acces la canalul care beneficiază de obligația menționată și, pe de altă parte, de a se ține seama de repartizarea geografică a utilizatorilor finali ai serviciilor furnizate de operatorul căruia îi este impusă aceeași obligație de difuzare, de împrejurarea că acesta retransmite acest canal fără criptare și de cea că respectivul canal este accesibil în mod gratuit pe internet, precum și prin rețeaua de televiziune terestră, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 46 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

- 1) **Articolul 2 litera (m) din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva-cadru) trebuie interpretat în sensul că o activitate de retransmisie a unor programe de televiziune prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți nu intră sub incidența noțiunii „furnizarea unei rețele de comunicații electronice”, în sensul acestei dispoziții.**
- 2) **Articolul 31 alineatul (1) din Directiva 2002/22/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 martie 2002 privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile electronice de comunicații (Directiva privind serviciul universal) trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare a unui program de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune.**
- 3) **Articolul 56 TFUE trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca statele membre să impună o obligație de difuzare în mod gratuit a unui canal de televiziune unor întreprinderi care retransmit, prin intermediul unor rețele prin satelit care aparțin unor terți, programe de televiziune protejate printr-un sistem de acces condiționat și oferă clienților lor pachete de programe de televiziune, sub rezerva, pe de o parte, ca această obligație de difuzare să permită unui număr sau unui procent semnificativ de utilizatori finali ai ansamblului mijloacelor de difuzare a programelor de televiziune să aibă acces la canalul care beneficiază de obligația menționată și, pe de altă parte, de a se ține seama de repartizarea geografică a utilizatorilor finali ai serviciilor furnizate de operatorul căruia îi este impusă aceeași obligație de difuzare, de împrejurarea că acesta retransmite acest canal fără criptare și de cea că respectivul canal este accesibil în mod gratuit pe internet, precum și prin rețeaua de televiziune terestră, aspect a cărui verificare revine instanței de trimitere.**

Semnături